

از باغ بهشت تا حومه نشینی: چشم‌اندازهای محیط‌زیستی در ادبیات کودکان

جان استی芬ز^۱، مترجم: صدیقه سادات مقداری^۲

۱. استاد بازنشسته دانشگاه مکتوری استرالیا، بخش ادبیات کودک
۲. استادیار زبانشناسی، دانشگاه پیام نور

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۷/۱۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۱۳

From Eden to Suburbia: Perspectives on the Natural World in Children's Literature

John Stephens¹, Sediqeh Sadat Meqdari^{2*}

1. Emeritus Professor, Faculty of Arts (English Department), Macquarie University
2. Linguistics Assistant Professor, Payame Noor University

Receipt: 4 October 2016; Acceptance: 3 December 2016

Abstract

Books with focus on natural world are written for young readers with different aims. But broadly speaking, in the children's literature, there are three ideological views of the environment. The first perspective relies on promoting the domination of nature, the second perspective relies on improving the attitude of care and understanding of the natural world and awareness of environmental issues, and the third perspective relies on the nature-centered nature and depends on ecology. Most children's books dealing with nature or ecology are in the second perspective, which will be the focus of our discussion in this article.

Keywords: Child Literature, Environment, Nature-centered.

چکیده

ادبیات کودکان شامل قصه، شعر، نمایش، افسانه و داستان است. ادبیات کودکان عبارت است از تلاشی هنرمندانه در قالب کلام، برای هدایت کودک به سوی رشد، بازیان و شیوه‌ای مناسب و درخور فهم اوست. به بیانی دیگر، ادبیات عبارت است از چگونگی تعبیر و بیان احساسات، عواطف و افکار به وسیله کلمات در اشکال و صورت‌های گوناگون؛ لذا می‌توان گفت ادبیات کودکان مجموعه نوشته‌ها، سرودها و گفتارهایی است که از طرف بزرگسالان جامعه برای استفاده خردسالان فراهم می‌آید، یا خردسالان خود خالق آن هستند. در ادبیات کودکان سه چشم‌انداز ایدئولوژیکی نسبت به محیط‌زیست دیده می‌شود. اولین چشم‌انداز به ارتقای تسلط بر طبیعت تکیه دارد، دومین چشم‌انداز بر ارتقای نگرش مراقبت و درک دنیای طبیعی و آگاهی از موضوعات محیطی تکیه دارد و سومین چشم‌انداز بر موقعیت طبیعت محور تکیه داشته و به اکولوژی وابسته است. اغلب کتاب‌های کودکان که با طبیعت یا اکولوژی سر و کار دارند، در دومین چشم‌انداز قرار می‌گیرند که محور بحث ما در این مقاله خواهد بود.**

کلیدواژه‌ها: ادبیات کودک، طبیعت محوری، محیط‌زیست.

* Email: s_meghdari@pnu.ac.ir

** لازم به ذکر است که مقاله اصلی فاقد چکیده بوده است که مترجم چکیده را با توجه به مقاله به آن افزوده است. سایر مطالب مقاله اصلی نیز در دو بخش مقدمه و تحلیل چشم‌اندازهای محیطی در ادبیات کودک ارائه شده است.

بیهوشی او را خواب کرد.

وقتی که او بیدار شد خبری از نیزه نبود و زخم‌های او هم باندaz شده بودند. او ضعیف و زخمی بود و به سختی می‌توانست حرکت کند. از دور به صدای آواز پرنده‌ها گوش می‌داد. سپس جلوی او ظرف غذا و آب گذاشته شد. شاهین از آن می‌خورد و می‌نوشید و روزبه روز قوی و قوی‌تر می‌شد».

با وجود این که هیچ شخصیت انسانی در این داستان وجود ندارد اما حضور انسان حس می‌شود. شاهین باندیجی می‌شود. جلوی او ظرف غذا گذاشته می‌شود؛ البته این جملات همه به صورت مجھول بیان می‌شوند مانند دستی او را آرام چنگ زد. در این دیدگاه سعی می‌شود از

محوریت انسان کاسته شود اما حذف نمی‌شود. از دیدگاه من نیزه و شاهین یک کتاب کاملاً محیط‌زیستی محسوب می‌شود که در آن انسان به عنوان منبع ارزش و معنا، خارج از طبیعت ایستاده است و می‌تواند از نوع دوم نگرش محیط‌زیستی در ادبیات کودک محسوب شود.

و انسان محور نیست؛ اما استفاده از کلماتی مانند «حفارگر» یا «لولیدن» قابل تأمل است. این واژه‌ها مخصوص انسان هستند و از زاویه دید یک انسان به آن‌ها نگاه می‌شود؛ اما چگونه می‌شود از این گونه نگاه‌ها اجتناب کرد؟ جالب‌ترین نمونه آن را می‌توان در کتاب شفر و شویکوزا (۲۰۰۴) به نام نیزه و شاهین مشاهده کرد که در آن عملکرد انسان از دیدگاه یک شاهین زخمی به تصویر کشیده می‌شود که اسیر شده، درمان شده و در نهایت آزاد شده است. این کتاب در به تصویر کشیدن مداخله انسانی به صورت کم‌رنگ، مشروط و بافتی شده بسیار موفق می‌باشد. به بخشی از کتاب توجه کنید:

«تاریکی او را احاطه کرده بود. جنگ تمام شده بود. تمام عضلات شاهین شل شده بودند زیرا پوششی بر سر او گذاشته بودند و او را در جعبه‌ای گرم گذاشته بودند. سپس دستانی که دستکش داشتند او را بلند کرد. او بالهای خود را باز کرد و می‌خواست آزاد شود؛ اما یک دستی آرام او را چنگ زد و به داخل ساختمانی برد که در آنجا متخصص

منابع

Alcock, J. (1994). *Sonoran Desert Spring, Second Edition*. Tucson & London: The University of Arizona Press.

Baker, J. (1991). *Window*. London: Julia MacRae Books.

Baker, J. (2004). *Belonging*. London: Walker Books.

Cherry, L. (1990). *The Great Kapok Tree: A Tale of the Amazon Rain Forest*. San Diago: VoyagerBooks.

Didominicis, I. (1997). *A Guide for Using The Great Kapok Tree in the Classroom*. Westminster, CA: Teacher Created Materials, Inc.

George, J. C. (1983). *One Day in the Desert*, New York: Harpet Trophy.

George, J. C. (1990). *One Day in the Tropical Rain Forest*, New York: Harper Trophy.

Messenger, N. (ill.) (2001) *The Creation Story*, London: Dorling Kindersley Ltd.

Plumwood, V. (2002). *Environmental Culture: The Ecological Crisis of Reason*. London and New York: Routledge.

Rigby, K. (2004). "Earth, World, Text: on the (Im) possibility of Ecopoiesis," *New Literary History*, 35 (3): 427-442.

Schaefer, L. M. & Gabi S. (ill.) (2004). *Arrowhawk*, New York: Henry Holt.

Twine, R. T. (2001). "Ma(r)king Essence- Ecofeminism and Embodiment," *Ethics & the Environment*, 6.2: pp. 31-58.

Yolen, J. & Laura R. (ill.) (1996). *Welcome to the Sea of Sand*. New York: G.B. Putnam's Sons.